

Subrosa Lutea
Galerie moderního umění v Hradci Králové
Tomáš Vlček
(přepis úvodního slova z 13. listopadu 2003)

Dámy a pánové,

je mi opravdu velkým potěšením se s Vámi setkat, zejména protože to je při příležitosti výstavy Miloše Šejna, s kterým vedu již desetiletí, někdo tady připomenul, že už je to třicet let, co mám spolupráci s hradeckou galerií a to je taky třicet let, zhruba asi takový rámec kdy s Milošem Šejnem se čas od času setkáváme, naposledy to bylo na výstavě Aktuální nekonečno, která vlastně se pokusila ukázat baroko jako pramen, jehož některé motivy jsou stále živé a na které nově a nově navazuje moderní kultura.

Také růže, jistě všichni znáte Vetterovu Růži Čech, mapu v podobě růže, mystické růže, je tématem barokním, které ovšem prošlo celou řadou metamorfóz tak, jak se vyvíjela moderní kultura v devatenáctém století a není náhodou, a to opět jsme s Milošem Šejnem se dostali do rozhovoru nad Josefem Mánesem, že právě Josef Mánes, který dělal tak pronikavé, psychologicky pronikavé studie přírodních útvarů, zapadá do rejstříku motivů, o nichž snad bude příležitost si promluvit podrobněji až se s Milošem Šejnem setkáme 6. ledna při dialogu nad motivy jeho tvorby, která je soustředěna zde v jeho výstavě. Samozřejmě, že mne nesmírně upoutal ten pokus nebo výkon uchopit umění přelomu století v té jeho neobyčejně vzrušivé ambici navrátit kulturu k pramenům přírody. A to je ve všech projevech, ať už jsou sebestylizovanější, tam se právě objevuje něco nesmírně aktuálního, co možná filosoficky nejlépe vyjádřil Henri Bergson, když se zamýšlel nad hmotou a duchem, nad problematikou filosofie, a tam je pramen toho vyjít z hranic tradičních omezení evropské kultury a najít nové možnosti prohloubení kontaktu s realitou, prohloubení kulturních horizontů.

Všechno tohle se ovšem odehrává a odehrávalo jako evropská zkušenost, která zejména v baroku byla spojena s reflexí toho lidského života, s reflexí jeho konečnosti, s reflexí smrti, s reflexí lásky – růže je samozřejmě symbolem obojího - a snad nejúchvatněji tuto tematiku vyjádřil v té době, kdy byl tento dům stavěn, Jakub Deml v té útlé próze, která se rozvíjela a poprvé vyšla v roce 1913, a její moto zní kupodivu velmi hezky, když se díváme na ohně růže, které máme zde kolem sebe, ať už od Josefa Mánesa nebo od Miloše Šejna.

„Tázel jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější, a odpověděly na hrobech. I optal jsem se jich rychle, kde se jim nejlépe odpočívá, a odpověděly na oltáři.“

Jak ty květiny kupodivu souvisí s čímsi jako vizí nebo prožitkem ohně i Deml vyjádřil později, v doslovu, velmi později, až v padesátých letech, a tam napsal toto: *„Stalo se to tak. Jednou, když už poslední člověk z kostela odešel, zůstal jsem v presbytáři sám, bylo to po nešporách na Bílou sobotu a únavou jsem usnul. Usnul jsem tedy a zdálo se mi, že zdi kostela mizí a oltář že se mění v jakýsi pahorek a na tom pahorku že hoří ohníček. Bylo jako odpoledne a brzo z jara. Kouř z toho ohníčka byl nejprve zemitý, tedy žlutohnědý a těžký, potom byl modrý, potom fialový, potom růžový a nakonec zlatý, neboť takové bylo, podobno jazyku jeho nepohnuté jádro. Přistupoval jsem pořád blíž, neboť venkovan i nevím jak starý, který jako chlapec pásával krávy a zvláště býval-li při tom sám, má velmi rád ohníček, ten pod*

širým nebem mezi balvany. Něco málo jsem si z toho snu udržel v paměti, něco málo jsem z toho vypravoval slečně Róze, a ona mne prosila, abych to napsal.“

Tolik Jakub Deml, jeden autor a hned dvě setkání, jakoby ušité k výstavě, kterou máme před sebou. Ale těch citací je celá řada. Mám tady Josefa Capka a nevím, na které stánce bych ho mohl otevřít, abych našel celou řadu motivů, jež by bylo možné domyslet se současnou výstavou.

Ale samozřejmě nemusíme jít, nebo nemůžeme jít jenom do minulosti, i když řekl bych že tady dialog s minulostí je jádrem tématu, můžeme jít do osudu moderního umění ve dvacátém století a zamýšlet se nad tím, co se dělo s tím co bylo za hranicí těch kulturních norem, jak se probouzel informel, jak se probouzel zájem o to, co nebylo esteticky znormováno, co bylo za hranicemi, zájem o hmotu, mohli bychom se zamyslet, a já doufám že bude pro to příležitost šestého ledna nad vztahy kreseb k informelu, ale i když to vezmeme tématicky, zase třeba v Tomalíkové díle, nebo ve věcech Aleše Veselého, Piesena, oheň hrál významnou roli. Takže, ale mohli bychom jít dál a prošli bychom i takové projevy, které si, které se pokouší tu bolestnou propast mezi kulturou a přírodou překlenout jakýmsi gestem, jako to bylo třeba v manifestacích, v akcích Petra Štembery, který se pokoušel do svých žil si implantovat větvíčku šípkové růže, velice nebezpečná hra, říkám na hranici rozumnosti, na hranici možností, smysluplných možností kultury.

Já nechám to všechno otevřené, protože i ta výstava, i to dílo Miloše Šejna je ve své podstatě otevřené, je otevřené dotykům s přírodou a je otevřené i pro nás, abychom i my se tomu, co se jako události výtvarné odehrává, byli pro to pozornější, mohli díky jemu komunikovat s tím světem, který nás obklopuje.